

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Adversvs Omnia Catabaptistarvm Prava Dogmata Heinrychi Bullingeri lib. IIII

Bullinger, Heinrich

Tigvri, 1535

VD16 B 9759

De redivibus iniustis & iniquis, deinde de aquis et legitimis

urn:nbn:de:hbz:466:1-35433

fi sunt? Nam illis manebant suæ possessiones et facultates, ex quibus tantum cōferebant pauperibus, quantum ipsi uolebant, & quantum Christi spiritus suggererat. Huius rei testimonia quid est quod asseram, quum oīa sint plena huius rei, Rom. 16. 1. Cor. 16. 2. Cor. 8. 1. Timoth. 6. Vbi Paulus nominatim de diuitibus mentionem facit. Si fuerunt diuites, nimirum & pauperes fuerunt. Si diuites & pauperes fuerunt, non fuerunt omnia in omnibus Christi ecclesijs cōmunia. Proinde nihil est, quod catabaptistæ hac rerum nascentis & Apostolicæ ecclesiæ communicatione omnes Christianos possessionibus & facultatibus suis exuant & depellant, aut rerum suarum usu interdiciant, aut eum qui sua possidet à Christo separent, & Christiano nomine indignum faciant.

DE REDITIBVS INIVSTIS ET
iniquis, deinde de æquis & legitimis.

EAs opes, facultates & merces iniquas & usurarias uocamus, quibus cum proximus circumuenitur & opprimitur. Vt quum diues pauperem quasi uenator obseruat, modo hoc, modo illud mutuo ei dans, non ut eum adiuuet, non ut pauperis curam ex fide & charitate gerat, sed ut data occasione miserum sua possessione depellat, & quæ pauperis e-

T R A C T A T V S

rant sua faciat. An hoc non est sanguinem pauperis fundere? contra quod Psalmus decimus & Nehemie caput quintum clamat. Iam si in sorte fraus committitur, grauisime peccat creditor. Dum scilicet argento aut auro (quæ fraus in orbe tantum non regnat) pauperem premit, nihil dans mutuo, nisi is tantum dare uoluerit quantum creditor exigit, & præscribit, quum interim nõ ignoret, aurum uel uiciatum uel certe non tanti æstimatum esse. Deinde si in sortem refert, quæ in sorte data aut accepta non sunt. Item si quis uel uinum uel frumentum recipit quod nec ex fundo nec ex hypotheca redit, sed pecunia emptum est. Ut si emas uini pro uiginti medimnum.

Iam si uina & frumenta care ueneunt, debitor aut emptor: si uili, creditor aut uenditor damnum accipit, non ergo poterit is contractus esse sine fraude. Rursus iniustus & iniquus est contractus, quum in sorte fraus committitur, ut qui centum aureos dare debet pauperi, dat sexaginta, pro reliqua pecunia uilia quædam, imbecillia & manca supponit, equum uidelicet uitiosum, aut quid huiusmodi ut totam summam exæquet.

Quis enim non uidet quantam iacturam hinc faciat miser, quum equum pro uiginti accipere cogitur, cuius precium uix est decem? Item quum huiusmodi est fors, quam nec uendere nec commutare potest debitor, &

bitor, & ex qua ad eum nulla redire possit utilitas. Item cum maioris aestimatur quàm sit precium aut fructus, qua ex re pauperi & sudor & labor furtim surripitur: quum usura tantum excrescit, ut uitias sortem excedat, quod in Iudaico scenore uidere licet. Mutuo dat uiginti aureos, de singulis dat debitor hebdomoda ^{Tharbit.} ^{Rütsch.} ^{hart.} tim duos nummos, annuatim 17. libras, 6. solidos & 7. nummos. Istam iam summam per uiginti annos subinde in sortis rationem si quis referat (ut faciunt Iudaei) excurret in summam 51854. aureorum 13. solidorum, 7. semiunciarum. Haec uectigalia à diabolo sunt excogitata, non enim damno tantum proximum afficiunt, sed in uniuersum extinguunt. Et haec sunt quae in uerbo domini uetita sunt, Christianis hominibus indigna, nec à nobis defenduntur sed ut iniqua & impia damnantur.

Nos de aequo et iusto lucro aut uectigali loquimur, cuius emphyteosis aut hypotheca fundus est aut praedium ubi sors & reditus iuxta rationem utriusque conueniunt sine fraude & damno. Ut quum senatus, aut qui rerum sunt periti, testantur sortem aut fundum exequare reditum, & e contra. Hi enim aestimatores esse possunt praediorum & possessionum, quantum uide licet eorum sit precium, siue uinum sit, siue triticum, siue auena, modo curam & laborem ac industriam adhibeat debitor. Excludimus hic omnes contractus qui

T R A C T A T V S

clam fiunt magistratu in fraudem proximi, & eorum
 qui simplices sunt ac rerum imperiti. Loquimur etiam
 de summis, magnis & capitalibus, non de paruis de-
 bitis aut officijs, quum quis alteri uiginti uel quadra-
 ginta aureos dat mutuo, idq; liberaliter & prompto
 animo. Quod in magnis istis pecuniarũ summis, quæ
 dantur in contractibus prædijs aut possessionibus, fie-
 ri nequit, quin creditor magnam facere iacturam co-
 geretur, quum interim debitor ultra expensas & la-
 borem ingens lucrum acciperet. Quanto æquius &
 sanctius est, ut hisce in rebus medium quoddam uig-
 & ἐπιδικῆς inueniat pietas ac charitas? si enim frater
 non egeat, quin possit & creditum & crediti fœnus
 aliquod cum suo commodo reddere, quis quæso pro-
 hibebit illum gratum esse benefactori? aut hunc ob-
 latam, citra fratris incommodum, gratiam recipere?
 Cur enim de meo lucrum honestum mihi recipere non
 licet, si nullam proximo meo fraudem meditor? Quod
 si quis negat, consequens erit nihil officiorum aut ar-
 tificiorum etiam absq; fœnore posse transigi. Nemo
 enim laborat ut perdat, sed ut honestum adquirat lu-
 crum. Iam si multum lucraris sine fraude & iactura
 proximi, benedictionẽ domini interpretaris. Quod si
 proximus fructum capit ex tuo lucro, non solum bene-
 dictio domini est, sed insuper etiam beneficium, quum
 proximus ditescit & locupletatur.

Non

Non ignoro ex institutionibus Iustiniani, quosdam fuisse qui iniquum censuerint de pecunia reditum facere, quod pecunia nihil pariat & nullum ferat fructum. Tamen si mox sequitur, hoc esse licitum. Sed hoc simul cogitandum est & expendendum, quod pecunia aut nummus, neruus est omnium commutationum & contractuum, et quod nummus in fundum per uenditionem conuerti potest, ut ferè in prædia et possessiones commutatur. Sunt rursus magnæ quædam negotiationes & pleraq; artificia quæ duntaxat pecunia transiguntur. Loquimur autem de negotiationibus & mercibus necessarijs, sine quibus humanæ societates & respublicæ ne consistere quidem possunt. In his omnibus per deum multa transiguntur pecunia, quæ ad ingentem utilitatem proximorum spectant, quum aduehuntur iusto & æquo precio res necessariae, ex quibus deinde omnes lucrum capiunt.

Quis iam prohibebit, quo minus is, qui pecuniam illam mutuo dat, & omnia exponit partem huius lucri accipiat, quod alter sine periculo proximi labore suo parauit? Ergo si charitas & æquitas tribunal occupabit et sententiam feret in huiusmodi rebus, non inuidus aliquis aut capitosus, nemo talium Christiano nomine spoliabitur. Summa eorū, quæ hactenus disputata sunt, hæc est. Diuina perfectio à nobis exigit, ne concupiscamus, ne terrenis inhiemus, quin

ea liberaliter et sine spe retributionis donemus ac proximis impartiamus. Hanc perfectionem reperire in homine impossibile est, nam natura φιλοῦτος, se et sua querit semper, nec esse sine concupiscentia potest. Hac nostra infirmitate consyderata, deus nobis condescendens aliud iam dat præceptum, ut qui perfectus esse non possit, proximo ad perfectionem gradu consistat homo: et qui morbo carere omnino non potest, morbo tamen aliquatenus imperet. Sic autem uerbatim dominus homini concupiscentijs dedito: Ne fraudes proximum tuum: neue iniuria eum opprimas. Quod si feceris, non impune feceris. Qui ergo secundo hoc gradu consistit, nec tamen sine concupiscentia est, coram deo innocens et iustus esse non potest, eo quod morbo est obnoxius. Is uero à Christi ob id consortio depellendus, aut Christiano nomine fraudandus non est, quia proximum non fraudat nec opprimit, sed æquitati studet. Qui ergo redditus siue ex pecunia, siue ex prædijs sine detrimento proximi accipit, non debet nec potest à uobis Christiano depelli nomine.

Hactenus tam multis uerbis usus sum propter eos qui argutijs et obiectionibus suis ad hæc urgent. Nam apud eos qui contentiosi non sunt, satis est dicere, hic est genuinus et simplex uerborum sensus, quod Christus nec de scenore hic, nec de negotiatione loquitur, sed docet quo quisq; animo esse debeat in alios,
nempe

nempe candido et benigno, nec sese hac in re querat, quod hi faciunt qui in hoc solum iuuant, ut ipsi potiora recipiant. Hunc in sensum parabola Lucae 14. dicta est à Christo, nempe qui et quomodo inuitadi sint, quæ parabola hunc locum quasi exponit. Deinde hoc præcedit: Si enim his benefeceritis qui uobis benefaciunt, quæ uobis gratia? Siquidem et peccatores hoc faciunt. Iam sequitur, et si mutuū dederitis $\mu\upsilon\tau\upsilon\acute{\alpha}\nu\delta\epsilon\iota\sigma\iota\sigma\iota$ $\delta\alpha\upsilon\epsilon\iota\lambda\eta\tau\epsilon$. $\Delta\alpha\upsilon\epsilon\iota\lambda\eta\tau\epsilon$ autem ambigua uox est. Significat enim ex æquo, et qui citra usuram dat mutuo, et qui ad usuram. Non ergo hic loquitur Christus de isto mutuo, quod catabaptistæ urgent, nec de quæstu sceneratorum, sed de mutuis officijs amicorum inter ipsos. At inter impios quoque reperias, qui amico credat pecuniam mutuā, idem si faciūt discipuli Christi, nihil magni faciunt. Extenuat ergo Christus hisce uerbis uulgaria officia, utpote communia cum ethnicis ac malis, ut prouocet ad illa, quæ peculiaria sunt Christianorum, ut sit in quo ceteros antecellant. Nullæ leges bonum et commodum prohibent, sed malum duntaxat. Quum igitur sic aliquid datur proximo, ut nulla ibi fraus committatur, nec damnum proximo inferatur, nihil mali fit: ergo non prohibetur si quis alteri dat mutuo, si sine eius iactura aliquid ad eū redit, nisi quis contendere uelit æquum iniquum esse.

Hisce nostris nolumus auaritiæ patrocinari, neque

probare qui ex sola infidelitate annuos prouetus coë
 munt, & omne incommodū ac damnum rei impigno
 rata apud uenditorem prouentuum relinquunt. Sed
 hoc dicimus, omnem contractum iustum esse, qui non
 pugnat cum hac lege, Quæcūq; uultis ut uobis faciāt
 homines &c. & qui nulla diuinæ promissionis diffi
 dentia confit. Christiani itaq; prædicatoris, & ueri
 Euangelistæ erit, cū Paulo nihil scire quàm Christum,
 & hunc cruci affixum: quo recepto, non poterit ab
 esse charitas. Ea tum nequibit quisquam perperā, aut
 dolo cum quoquā agere. Idem tum monebit, cum eo
 dem Paulo, imò Christo ipso, ut bonis operibus sedulo
 incumbant, qui Christum recepisse uideri uolūt, neq;
 quisquā opprimat ac fraudet fratrem in negotio. Ad
 monebit præterea periculi de quo Paulus dicit, in q;
 incidunt qui uolūt ditescere, nempe in laqueos, in ten
 tationem, in cupiditates multas, stultas ac noxias, quæ
 demergunt homines in interitū & exitium: & quod
 radix omnium malorum sit cupiditas & pecuniæ stu
 dium, quam quidam dum appetunt, aberrāt à fide, et
 se implicāt doloribus multis: homines dei fugere ista,
 sectari autem iustitiam, pietatem, charitatem, patien
 tiam, mansuetudinem, certare bonum certamen fidei,
 ut adprehendant uitam æternam ad quam sint uocati.

Præcipiet deinde diuitibus, ne sint elato animo, neq;
 spem ponāt in diuitijs incertis, sed in deo uiuente, qui
 præbet

præbet nobis omnia affatim ad fruendum, ut benefaci-
ant, ut diuites sint bonis operibus, ut faciles sint ad
impartiendum, libenter communicantes, recondentes
sibiſſis fundamentum bonum in posterum, ut adpre-
hendant uitam æternam.

QVOD REDITVS NOS A
Christi nomine non ſeparent.

Quamuis uero abunde ſatis noſtra contra tu-
multuoſos Catabaptiſtas defendimus, uolu-
mus tamen clarioribus testimonijs proba-
re quòd reditus accipere à Christi nomine non ſepa-
ret. Christus Matth. ſeptimo dicit: *Quæcunq; uultis ut
uobis faciant homines, uos eadem quoque facite illis.*
Huc tota lex & prophete ſpectant. *Quæcunq; ergo
huic regule non repugnant, Chriſtianũ nomen nõ adi-
munt, quòd in ſuperioribus luce clarius probatum eſt.*
Reditus quum ſine fraude & damno proximi acci-
piuntur, nihil ſit contra hanc regulam: ergo reditus
ſic accipere Chriſtiano nomine non depellit. Cupidi-
tatem radicem omnium malorum eſſe, Paulus teſta-
tur 1. Timoth. 6. *Diuitias habere illisq; negotiari, in
ſeſe non eſt malum, niſi cupiditas, fraus, & dolus in-
terueniat aut comitetur. Quum ergo negotijs & con-
tractibus auaritia & dolus abeſt, nihil contra Chri-*

A